

**Si León Papa á maicasañgapul-ló
quet tatló ti castoy á nagan.**

Panglaglaguipan Iti Agnanayon. — Daguiti puro á naioar-oaras iti nalaoa nãa cadaclán daguiti taáo nãa agnagan de China quen océano Pacifico, quet naalada ti naganda nãa Filipinas, iti Ari sadi España nãa si Felipe II, apaman á tinunãpunãan idá ni Hernando de Magallanes, idi damo ti maicasañgapul-ló quet inném á siglo, saanda laeng á naidaton á dagus quen Apo Dios, iti pannacaitayag ti nasantoan unay á Cruz idiay met laeng iguid ti baybáy, em mabalin quetdi á conaen á iti dedi met laeng á canitó, inaoatda ti poon á paggapúan ti religion católica.

Manipud idi, iti nanãnanãgróna nãa quinalicagúman daguiti Romanos Pontífices, á nagtimpuyugan met daguiti naimbág á tarigagay da Carlos quinto quen Felipe segundo nãa Ari sadi España, isu ti pannanãaónda cadaguiti iidiay á purpuro iti bareng-bereng á religion á sursurútenda, quet aoisenda idá nãa umaoat ti pammati ni Jesucristo. Iti naimbág á nagbanágan detoy iti babaén ti tulung ti Dios, quen iti gaguet quen regtá daguiti *Religiosos* ti nadumaduma nãa *Órdenes*, idinto á nalabés ti dua gasút á taoén, nadanúnan ti pananãpanpanunut ni Sto. Papa á si Gregorio XIII á manãibanãon ti meysa nãa agturay nãa agayoan iti cayayanác á Iglesia, quet insunãsunãna ti Obispado ti Manila. Daguidi naimbág á panangrugui ti nagtaudan ti simarunó á iaadú daguiti cristianos. Yaman piman iti panaganámong daguiti inoonaanmi cadaguiti Ari sadi España, naicát ti quinaadipen, naidalan daguiti umili iti pannacaammó á maitutup cadaguiti tao, iti pananãisuro amin ti maipanguép á paguimbagán ti cararúa quen baguí; nabanãon ti nadaeg á simsimbaan, naaduan ti bilanã daguiti pagobispoan, tapno iti

Iglesia quen iti ili á *filipinos* mabalinda nãa ipada, oenno salioánandapay quetdi ti dadduma iti sursuro quet iti ayát quen dunõo ti religion. Babaén ti panangaclón daguiti Ari sadi España, quen pannaripatoda iti cocua ti religion, cas intaléc daguiti Romanos Pontífices, nairas á nagtaguinayon ditoy Filipinas ti Santo á pammati ni Jesucristo. Nãem á cas pannacabalbalio maipoon iti gubát di umona nãa casasaád daguiti ili, casta met á nabalioan ti casasaad ti Iglesia; gapút iti panagsardénã ti pánagturáy idiay daguiti Ari sadi España simardénã met dedi á pannaripato iti Iglesia daguiti naisao nãa Ari; gapuna nãa naipulangã iti Iglesia ti naoayáoayá nãa pananãóa quet naipulangã met amin á rebbenã iti tumunãgal meysa. Quet tapnó di isú ti pagcapuyan daguiti filipinos nãa agtaguinayon iti naimbág á pananãoa, dagus laenã á naintuú á siaalud unay no ania ti naimbág á mainomó nãa aramiden iti baró á casasaád daguiti ili. Isut nagbaonanmi sadi *Filipinas* ti nadayao unay á cabsátmi á si Plácido Luis Chapelle Arzobispo ti *Nueva Orleans* á pannacabaguimi, tapno imatanãanna amin, quet idintó á malpasna nãa iqueddénã ti di mabalin á tunãtungã cóaen iammona amin cadacami. Tinungpálna nãa cas tarigagáyanmi ti casdi á naitaléc quencuana; gapuna nãa maicari unay daydayaoen. Calpasán detoy, quet iti naimbág á pannacaypaayna, napanúnut ti Gobierno sadi América ti maquitulag cadacami ti pannacaiocás amin á maipanãguép iti religion cadaguiti purpuro á Filipinas, isu á nagbaonanna daguiti natudingãan á tao á panacabaguina. Siaayacam la unay á quimanonongã ti casdi á panagtulag, quet gaput iti tudio quen parbéng daguidi naquinbibianã ti naisao á tulag, nalaca nãa nagbanag amin á naisipmi nãa aramiden ditá, quet mapatuloyto iti babaén ti pananãimatang ti binaonmi á pannacabaguimi.

Ipalaóagmi á isaoanã iti detoy á *Constitución Apostólica* daguiti queddénã á idintó nalpásmi á naammóan daguiti panagpagarúp daguiti dadduma nãa Cardenales ti Sta. Iglesia Romana ti guimonã nãa agnagan *De negocios extraordinarios*, quet idintó met á pinalutpútmi ida nãa naimbág, conami á mainomó piman á paguimbagan ti Iglesia daguiti purpuro á Filipinas, quet namnamaenmi nãa amin á inbilinmi iti dacquél á pannacabalinmi á ibilin, masunãpútto á matunãpál á di sumama iti badanã daguiti agturáy.

I.

Baro A Pagbeddenġan Daguiti Pagobispoan.

Iti umoná nġarúd á napanunutmi, isu ti pananġiadú daguiti naobispoan á turayan (Diócesis). Idi binanġon ni Gregorio XIII ti pagobispoan ti Manila, á cas sinaomi ti damo, agsipud iti naruy á tao nġa agcriscristiano, quet maipoon met cadaguiti aggapú sadi Europa, ni Clemente VIII naisipna nġa ninayonan daguiti Obispos nġa agayoan cadacuada, quet daytoy nanġgapúanna nġa nanġitudinġ nġa Arzobispado ti Iglesia tii Manila, quet inqueddénġna nġa iturayan detoy daguiti cabanġbanġon á Obispado ti Cebú, Cáceres quen Nueva Segovia. Iti taoen á sanġaribu, oaló gasút, iném á pul-ló quet lima, nainayon cadaguitoy ti Obispado ti Jaro.

Nupay no casta, maipoon iti calaoa daguitoy á pagobispoan, iti caadayo daguiti il-ili, quet iti sulit daguiti daldalan, matipedda quet apagapaman á mabaddécda amin idá no di iti dacquél unay á rigat. Maiparbénġ nġarud, agsipud iti pannacasapulna, nġa quissayánmi ti beddenġ daguiti daan á pagobispoan iti panagbanġonmi ti sabali nġa baró. Iti castà isunġsunġmi ti upat pay á diócesis (pagobispoan) á isuda Lipa, Tuguegarao, Capis quen Zamboanga nġa mainayon cadaguiti cadaanan, á isuda ti Arzobispado ti Manila, quen daguiti pagobispoan ti Cebú, Caceres, Nueva Segovia quen Jaro, nġa agtaguinayon-danto met laenġ; quet amin daguidiay á cas met cadaguitóy, umannugutdanto á situtulúci iti Metropolitano, á isu ti Arzobispado ti Manila. Isunġsúnġmi pay met cadaguiti purpuro á Marianas, ti maysa nġa pagturáyan á managananto *Prefectura Apostólica*, á dinto bumibianġ quencua ti sabili nġa agturay, no saán á dacami quet daguiti sunsunomí.

II.

Iti Maipanġguep Ti Arzobispado Quen Daguiti Iturayanna Nġa Pagobispoan.

Ti Arzobispo ti Manila icutánto á isisú ti galad á Metropolitano, quet daguitinto dadduma nġa aglac-am cadaguiti daán quen cabanġbanġon

á pagobispoan, rebbéngdanto ti tumulúc quencuana iti aquém quen nagan á *sufragáneos*. Ti maipangguép ti panacabalin quen annongen ti Metropolitano, maipalaóag cadaguiti *leyes eclesiástica* á rebbéng á pagannugútan á madamá. Iti tarigagayami á matunǵpal daguitóy á di agcuranǵ, isu ti pangǵapuanmi met á tarigagayan ti panagsingpongálan da Metropolitano quen daguiti *sufraganeosna*, quet di maucas ti uray caano man daguiti siglút ti panagayát quen *caridad*, quet dumegdég á dumegdég iti inaldao, quet lumagdá nǵa lumagdá iti naimbag á panagtulungtulangda iti panagisaoansaoanda amin daguiti pagpagarúpa. Ti pannacaal-lót daguiti naquem pataudenna quet pagtalinaedenna ti immadúan á imbág.

III.

Iti Maipangguép Ti Guimongǵ Daguiti Canonigos Ti Iglesia Metropolitana Sadi Manila, Quet Iti Met Dadduma Nǵa Iglesia Nǵa Iturayan Detoy.

Tapno madaydayao quet matan-ocan á cas mainomó ti Iglesia Metropolitana, carbénganna nǵa maitéd quencuana ti maisa nǵa guimong ti Canonigos, quet no adinto ti pagsapulan á pangáalan ti sueldo á itéd idi cadaguiti Canonigos ti gobierno español, ninto Sr. Delegado Apostólico ti aquinbibiang á mangeddéng. Quet no agsipud tà nanomò ti sanicúa ti Iglesia saán á macaanáy á pannaraón ti bilang daguiti Canonigos nǵa adda idi, macsayanda; nǵem saan á macurangán ti bilangda nǵa sangapul-lo, agraman daguiti managanan *dignidades*. Ninto Arzobispo ti addá pannacabalinna nǵa aguibunung cadaguitoy nǵa aquém quen *canongias*, quet uray no ania man á taquém á adda iti Iglesia Metropolitana; malacsid daguiti cadaoyan á ibunung ti Sta. Sede (Sto. Papa) agsipud iti sapasap á lingtég; malacsid met daguiti managanan *de patronato*, quet malacsid pay met daguiti masapul ti paquiabanabacan tapnó maipalgà á maiparangáran ti pannacaamó á masapul á icután daguiti agcalicagum á aglac-am cadaguitoy á taquém. Casta met á cayátmi unay á maisungǵung cadaguiti dadduma nǵa Catedrales ti guimongǵ ti Canonigos, quet enǵgana ti di mabanag detoy, pilién daguiti Obispos á paguintuudanda, ti dadduma nǵa sacerdote á sumalsalioada iti quinasingpuet quet addá ruamda nǵa aguiocás amin á maitalec cadacuada; quet daguitoy maalanto cadaguiti

sacrdotes [sic] *regulares* quen *seculares*, á cas cadaoyan á aramiden cadaguiti pagobispoan ñga aoan pay guimong ti Canónigos. Quet tapnó marambacan á cas maiparbéng cadaguiti *catedrales* ñga aoan *cabildoda*, daguiti nasantoan á fiesta, tumulunto quen Sr. Obispo daguiti naisaó á sacerdotes á paguintuudan. Quet no addá nalingtég á pacatipdánda, maisaupdanto cadaguiti dadduma ñga sacerdotes *regulares* quen *seculares* á itudingto ni Apo Obispo.

IV.

Maipanǵuep Cadaguiti Diocesis *Sufraganeas* No Maaonanda Iti Obispo.

No maulila iti Obispona ti maysa ñga pagobispoan á aoan ti guimong ti Canónigos, tinto Arzobispo ti Manila ti mangayoan quencuana, quet no cas no aoan ti Arzobispo ti Manila, bianǵto ti asasideg á Obispo ti aguimaton quencuana, ngem quetdi, utanǵna ñga ituding á dagus ti *Vicario*, quet enggana saán á matudingan toy, ti *Vicario General* ti Obispo á natay ti agayoan ti pagobispoan.

V.

Maipanǵuep Cadaguiti Sacerdotes *Seculares*.

Agsipud ta napadasan unay ñga adú ti pagservian uray adino daguiti patpatneng á sacerdote, ganetgueten daguiti Obispos ti iaadú ti bilang daguiti sacerdote á ifilipinas, ngem quetdi, umonada ñga quitaen á naimbág no siasino cadacuada ti addá singpét quen pannacaammó á masapul tapnó maitéd cadacuada ti annongen daguiti sacerdotes.

Quet daguitinto matuudan quen mapadasan á maidumduma, masaadandanto cadaguiti natantan-óc á aquém. Daytoy quet ti cayatmi unay á matandaananda, ta saanda ñga maaois á masulisug ti pagayatan ti meysa quen meysa. Ta abusmanpay maiparit iti sapasap á lingtég, á bumibiang cadaguiti nailubunǵan ti agservi quen Apo Dios, sumangcanggrona á pagarupenmi á masapul á matunǵpál detoy cadaguiti purpuro á Filipinas ita, agsipud cadaguiti mapaspasamac. Quet idinto ñga iti panagtimtimpuyug daguiti naquem ti pagtaudan ti nanggrona ñga bileg

á pacabanagan ti ania man á dacquél quet naimbág á pangguép, deta nga panagtimpuntimpuyog ti agaoanda nga madegdegán á paguimbagan ti religion amin daguiti sacerdotes, nga aoan quet ti malacsid, no secularesda oenno regulares. Maipaay unay nga agpayso á daguiti camcameng ti cacaisuna nga bagui, á ni Jesucristo ti olona, saanda nga agapanapal; ngem agcacanáquemda quetdi iti panagayanayát iti incacabsátan á ayat. Quet tapnó matulunãan detoy á panagayanayát, quet di met rumsat ti pannacatunãpal amin á queddeng ti Iglesia, laglaguipén daguiti Obispos á mainomó iti daytoy, ti panagtitiponda tunggal addá pacasapulan, tapno palaoaguen ti tumunggal meysa ti isisipenna nga paguimbagan ti Iglesia. No detoy ti tungpalenda, nalacádanto á cumalcalaisa iti naquem quen aramid.

Quet tapnó di cumapuy cadaguiti sacerdotes toy naimbág á ayat no rimayrayen, quet maioanan á madegdegán daguiti virtudes á maicanadá iti quinasacerdote, maitutúp unay á maaramid daguiti *ejercicios espirituales*. Taripatoen ngarúd daguiti Obispos, nga amin á naayáb nga agservi quen Apo Dios, pumacnida uray la maminsán tunggal tal-ló á taoén, nga agpanpanúnut cadaguiti agnanáyon á pudnó, quet madalusanda iti ania man á mureng á nailubunãan, quet balioanda nga pabaroen ti espíritu eclésiastico. Maagaoáanto met á matenãél iti isu amin á bileg ti pannacasursuroda nga naimbág amin ti masapul ti sacerdote, quet sansanenda nga oatoaten tapno saanda nga macalipat, ta cadaguiti bibig daguiti sacerdote ti nagpunipunan ti naimbág á pannacaammó, tapno iparangngaranda cadaguiti cristiano, quet iti ngioatda ti pagsursuruan daguitoy ti calingtegan. (Malachi II, 7) Quet agpayso nga aoan sabali á casayatan á pagturunãan itoy á pangguép, cas iti masansan á panagtitiponda nga agulit-ulit, iti maipapan iti moral, quen panangãoa ti Iglesia. Quet no agsipud iti sulit ti daldalan, oenno bassit ti bilanã daguiti sacerdote, oenno uray no ania man á pangãgapuan saanda nga macatipon, naimbág unay á daguiti saanda nga macaarác, sumbatanda iti sinurat iti isu amin á masaludsud cadacuada, quet ipaoitdanto iti Sr. Obispo.

VI. Daguiti Seminarios.

No casanó ti pammatég ti Sta. Iglesia cadaguiti seminarios á pagadalan daguiti ubing ñga agcalicágum ti agpadi, mabalin á imatangán á naimbág iti queddéng ti Concilio Tridentino á nagtaudanda. Masapul la unay ñgarúd á daguiti Obispos agregtá quen aggaguétda iti isu amin á cabaélanda, iti pannacaaddá iti pagobispoanda ti maysa ñga baláy á pagsercán, sipud ti quinaubingda, daguiti mayát á agservi iti Iglesia, tapnó masursuruanda iti isú amin á rebbengda ñga ammoen.

Ñgem naimbág no maysa ñga balay ti paguiánan daguiti manggapú ñga agadal, quet sabali met ti paguiánan daguiti agadal ti filosofía quen Teología. Quet daguitinto mayát ñga agpadi, agtalinaeddanto laeng cadaguiti baláy á pagadalan engana saanda ñga maala ti umona ñga orden ti quinasacerdote, no maicarida ñga aoaten, quet saánto á maipalúbus ñga agsublida cadaguiti familiasda, no aoán ti dacquél quen nalingtég á pambárda. Italec ni Sr. Obispo ti panagayoan iti seminario iti maimatanganna ñga addá pacaicarianna, no sacerdote *secular* no *regular*; á salioananna daguiti dadduma iti panunut, quen padas ti panagturay, quen iti nasingpuet á panagbiag. No maipanggüep iti ornós ti panagadal cadaguiti seminarios, naul-ulit á inpalaoag á inbilbilinmi quen daguiti inoonanmi. Quet cadaguiti pagobispoan á aoán seminarioda, agpamuspusanto ni Sr. Obispo á daguiti mayát á agadal iti pagobispoanna, masursuruanda cadaguiti seminario á caasidgan. Pulós á saánto á ipalubus daguiti Obispo á sumbréc cadaguiti seminario no di laeng daguiti bumaró tao á mangted ti inanáma ñga maidatondanto ñga agserví quen Apo Dios. Daguitinto mayát á icután ti aquén ti Gobierno, isaganaan idá (no mabalin) ti sabali á pagnaedan á pagadalan, á managananto *Convictorios*, oenno naobispoan á Colegios. Camaudiananna, masapul á italec unay cadaguiti Obispos, cas iti ibilin ni Apóstol, á saánda ñga nalacá ñga manggorden iti uray siasino, ñgem suquimatenda quetdi á suquisuquen á naimbág, daguiti addá pannacaammo quen singpuetda ñga mainomó á panggapúandanto ñga mangtéd dayao quen gongona iti Diócesis.

Quet uray pay daguiti rumrumuar iti seminario, saán á bulusan ida ñga maminpinsan; quet tapno saanda ñga agoalang-oalang, quet saanda

n̄ga lioayan ti adal cadaguiti *Ciencias sagradas*, maitutúp unay ti pannacapilitdanto á maexamen iti Dogma quen Morál, sacláng daguiti agcacasirib quen manaquem á tao. Quet daytoy maaramidto maminsán iti macataoén, uray laeng bayat ti limá n̄ga taoén á sumaruno iti panang̃aoatda ti quinasacerdote. Quet antang̃áy maluctanto ditoy Roma ti meysa n̄ga pagadalan daguiti bumaró tao á ifilipinas n̄ga agtarigàgay nga adalen daguiti nan̄gato á sursuro, yamanenminto unay, no daguiti Obispos agbaondanto ditoy ti napili á ubing n̄ga antono malpasda n̄ga masursurúan itiisú amin á maipang̃guép iti religion, ditoy á pagtalinaedan ti pudnó, ipaaoatda iti pacaipaayan cadaguiti cailianda. Detoy *Santa Sede* iti biangna agaoannanto iti isú amin á cabaelanna n̄ga itan-oc daguiti *sacerdotes seculares* iti danunen daguiti casiriban quet iti casungdoan iti quinasacerdocio, tapno mabalindanto á isaup daguiti *regulares* cadaguiti aquém á naobispoan, tono carbeng̃anna.

VII.

Maipang̃guep Ti Nacristianoan A Pannacaiosoro Daguiti Ubing Quet Iti Universidad Ti Adadal Sadi Manila.

Saán laeng daguiti seminarios ti ganetguetán á ta ripatoen daguiti Obispos, ta uray pay daguiti ubing á saanda n̄ga pang̃guepén ti agpadi, á sumsumbréc cadaguiti sabali n̄ga escuela, maitalecda iti panangayoanda. Annóng piman daguiti Obispos ti agcumit iti saán n̄ga agcurang ti panagsursuro ti religion, daguiti ubing á sumbréc cadaguiti escuela; quet tapnó magun-ud toy, quitaen daguiti Obispos, quet ipamuspúsanda ti pannacaicabil ti maestro á maitutúp iti castá n̄ga naidaclán á aquém, quet daguiti libro á pagsursurúan daguiti ubing, aoanto ti naquil-lo, quet uray no ania man á daques á isursuroda. Yantang̃ay agsasaócamí ti maipang̃guep cadaguiti escuela, dicam cayat á baybayan á di mangtéd iti maicarí á pagdayao, ti inguet dacquél á *Liceo Manilano* á insung̃sung̃ daguiti *Religiosos dominicos*, babaén ti palubus ni Inocencio X. Quet agsipud ta agnanayon á similmág̃ iti dalus ti sursurona, quen iti quinasirib daguiti *Doctores* na; quet saán á bassit ti pinarnuayna n̄ga gongona, saánmi laeng á tarigagáyan á daguiti Obispos quitaenda n̄ga sidudun̄gó, n̄gem aoatenmi pay quetdi iti panang̃aclónmi, quen iti met panang̃aclón

daguiti sunsunomi. Iti casta n̄garúd, lagdaenmi unay amin daguiti gundaoay quen pacadayaoan á impaáy quencuana daguiti Romanos Pontífices da Inocencio X. quen XI., quen Clemente XII.; isagutmi pay quencuana ti galád á Universidad Pontificia, quet cayatmi n̄ga amin daguiti *grados académicos* á maitedo dita, agcacapatégda cadaguiti maitéd cadaguiti dadduma n̄ga Universidades Pontificias.

VIII.

Maipanḡguep Cadaguiti Regulares.

Iti pananḡpalpalio toy Santa Sede Apostólica ti baró á casasaad ti Filipinas, gapú iti madamá n̄ga agturturáy ditá, isut nacapanunutanna ti manḡted ti mainomó á panurutan á macapaglaca cadaguiti religiosos (no naquemda la quetdi) ti pannacabalinda n̄ga agsubli iti casdi á panagbiág á casigud iti órdena, n̄ga incarida ti baguida n̄ga agservi iti Dios quen iti Sta. Iglesia; quet aoan ti panḡguependa n̄ga sabali, no di laenḡ iti irarangáy daguiti naimbág á cadaoyan ti il-ili quet madegdegán met ti natalná n̄ga icacanong ti Iglesia quen ti *Estado* iti panangoada n̄ga dua. Italécmi unay n̄garúd amin cadaguiti Religiosos á sungdoanda n̄ga tun̄gpalen daguiti annonḡ ti quinareligiosoda; quet saanda n̄ga itéd iti uray siasino ti daques á pagulidanan cadaguiti di maitutúp á panagcocuada. (2 Corint. VI. 3). Ibilinmí á matun̄gpál á di sumama ti maipanḡguep iti *clausura*; gapuna n̄ga cayatmi n̄ga amin daguiti religiosos mairamanda iti inqueddenḡ ti guimoūg daguiti Obispos quen *Regulares* idi XX ti Julio ti taoén á 1731, quet linagdaan ti inoonaanmi á si Clemente XII idi 26 ti Agosto, di met laenḡ á taoén, iti suratna n̄ga Apostólica n̄ga manḡrugui *Nuper pro parte*. Ti panurutan quen pagpatinggaan ti *clausura* nailanadda iti sabali á queddenḡ á intéd ti santo á Guimonḡ de *Propaganda fide* idi 24 ti Agosto ti taoén 1780, á pinasinḡquedan ni Pio VI. Meysa pay, amin daguiti Religiosos á aguián dita Filipinas, panḡronaenda n̄ga laglaguipén ti agdaydayao quen gumao-gaoay cadaguiti intuding ti Espíritu Santo n̄ga agayoan iti Iglesia ni Apo Dios (Act. XX. 28); ti pannaquicaisada cadaguiti *sacerdotes seculares* iti nairut unay á siglut ti panaganamonḡ-namonḡ quen panagayan-ayát, aoan ti adda n̄ga sabali iti pusoda no di ti panangipaayda iti isu amin á cabaelanda iti annonḡ ti quinasacerdoteda,

nga pagulidanan amin daguiti cristiano, quet agcacanaquemda iti meymeysá nga calicagum.

Quet tapno maicat amin ti ania man á pagtaudan ti panagsusinsusic, cayatmi á matungpal met sadi Filipinas iti masacbayan á tiempo ti *Constitucion “Firmandis”* á intéd ni Benedicto XIV idi 6 [sic] ti Noviembre 1744; quet casta met á cayatmi a matungpal ti *Constitucion “Romanos Pontifices”* á isút nangeddenganmi idi 8 ti bulan ti Mayo ti taóen á 1881 ti dadduma nga nagsususican daguiti Obispos cadaguiti Misioneros sadi Inglaterra quen Escocia.

IX.

Maipannguep Cadaguiti Pagcuraan.

No anianto á pagcuraan ti maitalec cadaguiti Papadi á Religiosos, iqueddengto daguiti Obispos iti babaén ti panaganamongda iti agturay cadaguidiay, quet no cas no panggapuandanto detoy nga agsupiansupiat quet di umanamong, ninto Delegado Apostolico ti mangeddeng ti calintéganna.

X.

Maipannguep Cadaguiti Misiones.

Cadaguiti pamuspusan ti Sta. Iglesia tapno di cumapuy ti Sto. á pammati quet matengel á nalaing amin á maipaay á pannacaisalácan ti cararua, masapul á inayon, agsipud iti pannacaipaayna, daguiti *ejercicios espirituales* á managanan *Misiones*. Nalaing unay ngarud no iti tunggal Provincia, mabangon ti meysa nga baláy á mabalin á paguianan ti oalo á religiosos, cumurang oeno sumuruc, nga aoan sabali nga annongda no di laeng ti panangsururda iti masansan cadaguiti *ciudades* quen ili-ili, tapno icascasabada daguiti pudno ti Sta. nga religion. Ta no mainomó nga agpayso daytoy amin cadaguiti cristianos, sumangcangrona unay á masapul cadaguiti di pay nalucatan ti matada iti silao ti Sto. Evangelio. Amoen ngarud daguiti Obispos quen Sacerdotes, á rebbengda unay nga agaoan ti panangipaoatda ti pammati cadaguiti dida pay ammó ti Dios, quet balinbalinenda nga pinacadiosda daguiti ur-uray á parsua. Tí castá,

mabang̃onto iti paguiananda ti balay á pagnaedán daguiti sacerdotes nga agcascasabá. Quet di laeng iti panang̃aoisda iti religion cristiana cadaguiti saan pay á maammó iti Dios, no diquet iti panang̃isuroda cadaguiti ububbing ti caracarenda. Daguitoy á pagnaedán daguiti religiosos, mainomó á mabang̃on iti catutupan á *lugár* nga antono madadunan ti carbeng̃an á *tiempo* mabalinto á ituding á *Prefecturas* oenno *Vicariatos Apostólicos*. N̄gem tapnó saán nga agcurang idiay cadaguiti Misioneros ti masapul á panaraon ti baguida, quen pannacaisacnap ti Sta. nga pammati, tarigagayanmi á mabang̃on ti guimong ti lal-laqui quen babbay á cumitandanto ti panang̃aoatda cadaguiti limus á itedto daguiti mayát á mangtéd, quet iaoatdanto iti Obispo amin á maornong̃da, nga maibunung̃to cadaguiti Misionero á cas carbeng̃anna, quet daytoy masapul á maarámid á dinto quet maananó ti naisung̃sun̄g á guimong̃ sadi Lionen, á managanan *de la Propagacion de la fé*.

XI.

Maipang̃uep Ti Queddeng Quen Panangoa Ti Sta. Iglesia.

Aoán ti cabilgán á pammalagdá ti pateg daguiti sacerdotes cadaguiti iturayanda, nga cas iti panangoat-oatda iti aramid ti isursuroda iti saó; ta agsipud ti pannacaitan-ocda amin cadaguiti nailubung̃an, á cas coná ti Concilio Tridentino, isuda ti taliaoen daguiti dadduma nga pagsarming̃anda, quet isuda met ti pagalaanda ti tuladenda. Gapuna nga masapul á daguiti sacerdotes ornosenda ti panagbiagda quen panang̃óada iti castá unay ta dinto maquita cadacuada ti uray ania nga di natacnéng, naparbéng, quet napno ti sing̃púet, iti panagcaóes, panaggunáy, panagsaó, quen amin pay met cadaguiti dadduma nga aramid, quet lisianda uray pay daguiti bassit á biddút, á no bassit cadaguiti dadduma nga tao, maibilang á dacquéel no isuda ti aquingapú; quet iti castá, madaydayaodanto iti isú amin á panagcocuada. Quet tapno agsublí á malagdaán ti panang̃oa daguiti sacerdotes, quet masung̃pút á matung̃pál toy á *Constituciónmi*, baonenmi dita Filipinas ni nadayao unay á cabsatmi á si Juan Bautista Guidi, Arzobispo Staupolitano, á cas Delegado Apostólico á pannacabaguimi idiay. Gapuna nga intédmi quencuana amin á mainomo á pannacabalin quet inpatalguédmi pay á iaogna ti

pannacaáramid ti maysa nga *Sínodo Provincial* (guimonǵ daguiti rebbenǵ á umarác iti castoy á pagguimonǵan,) apamanto á mabalín.

XII.

Maipanǵguep Ti Panagcappia Daguiti Naquem, Quen Iti Dayao A Rebbenǵ A Ited Cadaguiti Agturay.

Agcuranǵ ita ti panangipanǵégmi ti tímecmi iti naamaan nga ayát amin cadaguiti ifilipinas, quet iti isú amin á cabaelanmi, bagbagáanmi idá tapno cumal-laysada iti naimbág á panagcanáquem, ta casta ti pannanǵipaannóng cadatayo ti annóng ti quinacristiano, gapu ta natapatéǵ iti pannaquicabsat quen Jesucristo, nǵem iti pannaquicabsat nga agtaud iti dara; antanǵáy ti pannaquicabsat iti dara, aoan sabali á pataudenna no di laenǵ iti inǵas ti baguí, nǵem ti pannaquicabsat quen Jesucristo, pataudenna ti inǵas ti bagui quen cararua, cas ti sao ti Sta. nga surat iti panagconana; nga amin daguiti cristiano agcacapuso quen agcacanaquenda idi. (Act. IV. 32 S. Maxim. int. Serm. S. Augustini C.)

Sapulen met detoy ti paguimbagan ti religion, á isú ti umona nga puon á nagubbugan daguiti singǵpuet á namasayaat idi ugmá cadaguiti cristiano á ifilipinas. Camaudiananna sapulen toy ti napaypayso nga ayát ti dagá á nacayanacan dataó, nga aoan sabali á gongonana cadaguiti nabatád á colcol, no di adú unay á pagdacsán quen pacarigatan dataó. Pagraemanda nga gaogaoayen daguiti agturáy á cas ibilin ni S. Pablo iti panagconana: ta amin á pannacabalin aggapú quen Apo Dios (ad Rom. c. XIII. 2.)

Quet nupay no adayóda cadacami gapu cadaguiti nalaoa nga tao, ammoenda nga addáda iti babaén ti panangaclón ti *Sede Apostolica* nga aracupenna ida iti naiduma nga dunǵó, quet uray no caano man dinanto baybay-án á cumita ti maipaáy cadacuada. Pagtungpalanna, ibilinmi nga uray anton caano saan á pilaoen daguitóy sursuratmi, oennó conaen nga addá naicat oennó naynayon, oennó agcuranǵ ti panguepenmi, oennó sabali á biddút; quet agnanayondanto láeng á nalagda; agbanagdanto iti isú amin á pagturinganda, quet matungpáldanto á masungput á di sumama, á dinto quet matiped toy cadaguiti queddénǵ á sapisap quen

